

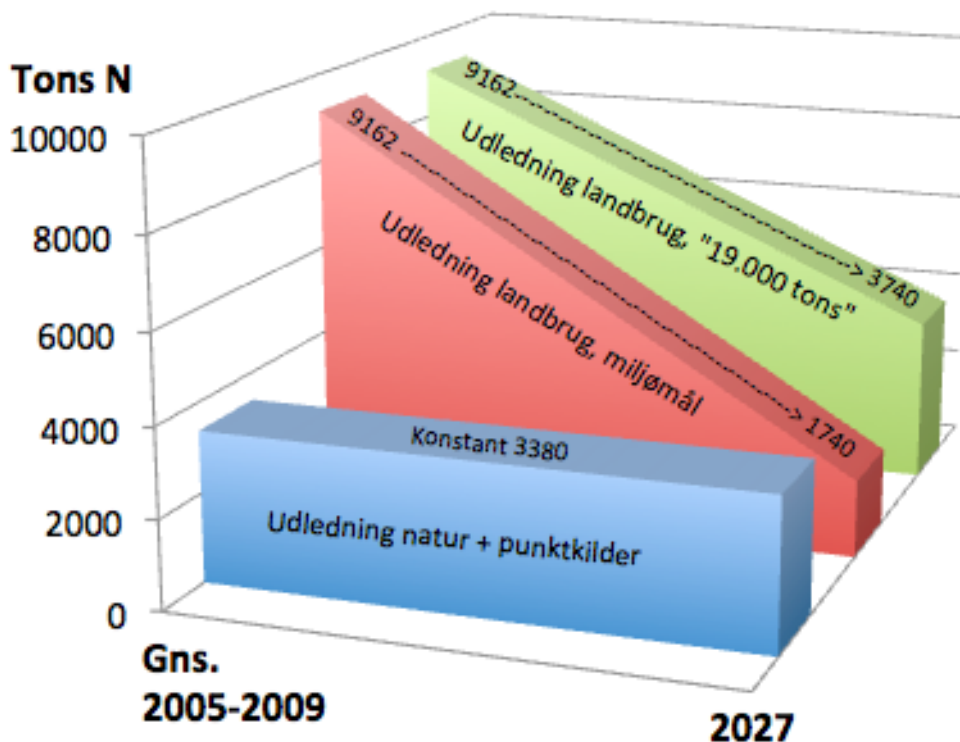
Vandplanlægningen for Limfjorden

- en national katastrofe venter forude!

Overblik

Hosstående graf giver et visuelt overblik over, hvor meget N-udledningen fra de 500.000 ha landbrugsjord i oplandet til Limfjorden skal reduceres for at opfylde de krav og forudsætninger, der ligger til grund for vandplanerne.

Kvælstofudledning til Limfjorden

1. Grønt felt: For at nå målet på de 19.000 tons N på landsplan i 2027, skal N-udledningen fra de 500.000 ha landbrug i Limfjordsoplandet reduceres fra 9162 tons i 2005-09 til 3740 tons i 2027. Det er en reduktion fra 18,3 kg N/ha til 7,5 kg N/ha. En sådan reduktion vil være på 60% i forhold til årene 2005-2009. Det betyder i praksis, at 60% af landbrugsjorden skal ud af drift, for at de resterende 40% (200.000 ha) kan drives som i årene 2005-2009.

2. Rødt felt: Hvis det viser sig, at målet på 19.000 tons N ikke er tilstrækkeligt for Miljøministeriet, og nedreguleringen af indsatskravet med 30% ikke respekteres, - ja så skal hele 80% af landbrugsjorden ud af drift, for at de resterende 20% (100.000 ha) kan drives som i årene 2005-2009. Det kan i den forbindelse oplyses, at for hele 25% af den danske landbrugsjord eller omkring 600.000 ha, kan der blive tale om at reducere N-udledningen med mere end 80%.

3. Blåt felt: Naturbidraget (2629 tons N) og udledning fra punktkilder (751 tons N) udgør i alt 3380 tons N om året og anses for konstant gennem hele perioden.

Grundlaget for beregningerne fremgår af faktaboksen for Limfjorden, som man finder på side 6.

Introduktion

Frem til den 23. december i år har befolkningen mulighed for at indsende kommentarer til den første i rækken af vandplaner for Limfjorden til Miljøministeriet og Naturstyrelsen. Hvorvidt kommuner og organisationer kan overskue denne og kommende planers konsekvenser er nok tvivlsomt. For menigmand er det umuligt at forholde sig til planer, der i mangel på konsekvensvurderinger er uoverskuelige, og som med alle tilhørende bilag, bestemmelser og vejledninger foreløbig fylder langt over 1.000 tætskrevne sider.

Kort fortalt handler vandplanen om at skabe "God økologisk tilstand" i Limfjorden, der med 1.500 km² vandflade og 1.000 km kyststrækning ubetinget er Danmarks største fjord. Det er også fjorden, der med et opland på 760.000 ha i 18 kommuner og 500.000 ha landbrug, omfattende husdyrhold og mange højværdiafgrøder danner rygraden i mange lokalsamfund, som tilsammen vejer tungt i den danske samfundsøkonomi.

Begrebet "God økologisk tilstand" defineres som en "svag afvigelse fra en tilstand upåvirket af menneskelig aktivitet". Formålet med begrebet er bl.a. at undgå eller begrænse de tilbagevendende iltsvind, der opstår i visse dele af fjorden i sommermånederne, når det sætter ind med varmt og stille vejr. Et af vandplanens succeskriterier er, at der etableres ålegræs i fjorden ud til en dybde på 4,1 meter.

Bortset fra et par enkelte år har ålegræsset i de sidste 25 år ikke responderet positivt på reduktionen i kvælstoftilførslen til fjorden. Eksperter sætter i dag spørgsmålstegn ved, om det overhovedet er kvælstoftilførslen, der er hovedårsagen til de mange iltsvind. Endvidere er det såkaldte "ålegræsværktøj" officielt erklæret ubrugeligt til at fastlægge miljømålet.

Det må derfor undre, at ministeriet ved fastlæggelsen af miljømålet for Limfjorden hårdnakket, ensidigt og vedblivende forfølger kvælstofstrategien. Trods et datagrundlag, der viser mangel på sammenhæng mellem kvælstof og ålegræs i fjorden gennem 25 år og diverse advarsler fra ekspertudvalg, bruger ministeriet fortsat de uegnede og komplicerede modeller til at beregne indsatskravene og koncentrationen af kvælstof i fjorden for at ålegræsset kan etablere sig ud til en dybde på 4,1 meter.

Man beslutter samtidig, at en kraftig og ensidig reduktion i kvælstoftilførslen til fjorden skal være midlet til at nå dette mål. Alt det har EU-Kommissionen fået anmeldt og bekræftet.

En sådan manøvre, der baserer sig på meget stor usikkerhed om årsagssammenhæng og mangel på datagrundlag, kan man roligt betegne som et fuldskalaforsøg med de omkring 10.000 landmandsfamilier i oplandet til fjorden som ufrivillige forsøgsværter!

Konsekvenser for landbruget

Det er her oplandets landbrug med 500.000 ha og et stort husdyrhold nu for alvor kommer ind i billedet.

Som alle ved, kan man ikke dyrke et stykke jord, uden at der udledes kvælstof til vandmiljøet. Mange ved måske også, at der selv fra udyrket jord er et tab af kvælstof til vandmiljøet. Det kan ikke undgås. Sådan er kvælstofkredsløbet. Det er fuldstændig naturligt.

Miljøministeriet har i vandplanen fremlagt tal, der viser, at alle arealer forlods bidrager med 3,5 kg N/ha til fjorden - uanset om der er landbrug eller ej - et naturbidrag kalder man det.

Beregninger fra Videntret for Landbrug viser, at de 500.000 ha med landbrug og husdyr i gennemsnit for årene 2005-2009 bidrog med 18,3 kg N/ha som følge af selve landbrugsdriften. Her er der dog tale om en variation på mellem 10-15 kg N/ha som det laveste og 30-40 kg N/ha som det højeste - afhængigt af lokalitet, jordtype, nedbør og driftsform.

Når variationen i landbrugsbidraget nævnes her, er det fordi den aktuelle vandplanplan (1. generations-planen) indeholder krav om en reduktion i landbrugsbidraget med mellem 2,2 og 2,7 kg N/ha samtidig med kravet om ekstra 52.000 ha efterafgrøder i oplandet til Limfjorden.

Selv om forøgede krav om efterafgrøder skaber endnu større driftsmæssige vanskeligheder og nye store omkostninger for den enkelte landmand, er det alt sammen kun en begyndelse på noget, det tegner til at blive langt værre.

Manglende konsekvensberegninger

Nu skulle man tro, at der i vandplanen for Limfjorden, hvor der overvejende er fokus på at få reduceret kvælstofudledningen til fjorden, fandtes beregninger, der viser, hvilken betydning vandplanens reduktionskrav vil få for de omkring 10.000 landmandsfamilier, der driver de 500.000 ha landbrugsjord i oplandet til fjorden.

Sådanne beregninger er faktisk påbudt af EU og skulle være gennemført for mange år siden. Men her bliver man desværre skuffet!

Konsekvensberegninger af den karakter finder man ikke i vandplanen! Og selv om de gentagne gange er blevet efterlyst, har Miljøministeriet ikke gennemført beregninger for det samlede opland til Limfjorden. Den enkelte borger og landmand er overladt til selv at vurdere konsekvenserne. Det er ikke nogen let sag!

En samlet opgørelse for oplandet til Limfjorden foreligger altså ikke fra de ansvarlige myndigheder her 3 måneder før høringsfristen udløber. Det er en skandale!

Et er, at landbofamilierne i oplandet ikke har et samlet billede af vandplanens erhvervsmæssige konsekvenser. Noget andet er, at offentligheden og de politiske beslutningstagere heller ikke kender de fulde konsekvenser af planen.

Voldsomme konsekvenser

For at råde bod på denne usikkerhed er der i faktaboksen vist, hvor meget N-udledningen fra landbrugsjorden i Limfjordsoplandet skal reduceres, dels for at nå målet på de 19.000 tons N i 2027, dels for at nå miljømålet på de 0,494 mg N/l, der er den beregningsmæssige forudsætning for indsatskravene og for at ålegræsset i Limfjorden kan nå ud på en dybde af 4,1 meter.

Beregningerne viser følgende resultat:

1. For at nå målet på de 19.000 tons N i 2027, skal N-udledningen fra de 500.000 ha landbrug helt ned på 7,5 kg N/ha, hvilket er en reduktion på 60% i forhold til 2005-2009. For at sætte det i perspektiv betyder det, at 60% af landbrugsjorden skal ud af drift for at de resterende 40% eller 200.000 ha kan drives som i årene 2005-2009.

Faktaboksen viser også noget andet alvorligt, der måske leder tanken hen på russisk roulette.

2. Hvis det viser sig, at de 19.000 tons N ikke er tilstrækkeligt, og at myndighederne finder, at det var forkert at lempe indsatsbehovet med 30%, - ja så skal hele 80% af landbrugsjorden ud af drift, for at de resterende 20% eller 100.000 ha kan blive drevet som i årene 2005-2009.

Det er vist ingen overdrivelse, at der med vandplanlægningen for Limfjorden venter en national kaststrobe forude!

Som bekendt kan man ikke uden videre reducere det såkaldte naturbidrag. Og så længe ministeriet afviser andre former for virkemidler, bliver det landbrugsbidraget, der skal presses yderligere for at nå miljømålet i fjorden. Derfor bliver konsekvenserne så alvorlige.

Nu skal man selvfølgelig altid være kritisk, når beregningerne viser et så overraskende og voldsomt resultat som det foreliggende. Af selve vandplanen fremgår det imidlertid ikke, hvor langt arealbidraget for kvælstof til Limfjorden skal bringes ned for at nå det fastsatte mål. Her er der ingen hjælp at hente i form af en slags facitliste!

Man får måske ministeriets svar på spørgsmålet i et arbejdsrapport fra en tværministeriel arbejdsgruppe omkring ålegræs¹⁾. Heraf fremgår, at det arealvægtede arealbidrag skal bringes ned på mellem 4,5 og 8,8 kg N/ha for at nå miljømålet i vandplanen.

Miljømålet er uændret – slut med landbrug

Ganske vist anføres det i arbejdsnotatet, at man af hensyn til usikkerheden og for at undgå overimplementering har reduceret det teoretiske indsatsbehov med 30%¹⁾. Men da man ikke samtidig har ændret tilsvarende på ålegræsålet, kan det vise sig, at der venter en tidsindstillet bombe under planen.

Risikoen er, at EU stiller Danmark til regnskab for, at de officielt anmeldte og af EU godkendte miljømål bliver opfyldt til punkt og prikke, selv om indsatskravene ikke slår til. Og landbruget risikerer at blive pålagt en yderligere N-reduktion. Det er, hvad man får ud af at anmelde urealistiske miljømål til EU.

Det hører med til den foreliggende vurdering, at såfremt ministeriet og EU endegyldigt anerkender det 30% reducerede indsatsbehov på 19.000 tons N, som grundlag for et nyt miljømål, så bliver konsekvenserne alligevel meget alvorlige.

Det er måske forståeligt, at de ansvarlige myndigheder ikke har haft den største lyst til at fortælle, hverken landbruget eller offentligheden den barske sandhed. I stedet navigerer de efter det gamle ordsprog: "Hvad man ikke ved - har man ikke ondt af"! Men den strategi holder ikke i længden!

Hvis ikke vandplanlægningen for Limfjorden bliver ændret radikalt, venter der en national katastrofe forude – ikke bare for landbruget, men for alle i samfundet!

Er der andre løsninger?

Allerede i 2006 havde de fire limfjordsamter (Nordjylland, Viborg, Ringkøbing og Aarhus) fokus på, hvordan man kunne bringe det marine miljø i Limfjorden i overensstemmelse med EU's vandrammedirektiv.

Ved hjælp af rådgivning fra bl.a. DMU og egne eksperter udgav limfjordsamterne derfor samme år en handleplan, der kunne leve op til kravene i EU's vandrammedirektiv.

DMU's opbakning til planen fremgår af rapport nr. 577 fra DMU i 2006 "Limfjordens miljøtilstand, side 77 og 78.

Her konkluderer DMU, at amternes handleplan "vil betyde, at koncentrationen for total kvælstof vil komme ned på omkring 35 mikromol N/l (= 0,49 mg N/l)" og at planen "vil give en betydelig forbedring af sigtedybden og tillade ålegræs at trives i størstedelen af fjorden". DMU tilkendegav samtidig, at amternes plan "er et godt bud på de maksimale acceptable tilførsler for en fjord i balance".

Amternes plan konkluderer, at vandrammedirektivets krav kan være opfyldt ved etablering af 12.000 ha med vådområder i oplandet svarende til 2% af landbrugsarealet, og at planen vil kunne sikre et landbrugsbidrag på 12 kg N/ha, plus naturbidraget på de 3,5 kg N/ha, i alt 15,5 kg N/ha landbrugsjord.

De fire limfjordsamter godkendte planen og offentliggjorde den underskrevet af formændene for amternes teknik og miljøudvalg. Miljøministeriet kender handleplanen, men har afvist den sammen med en masse andre løsningsforslag.

Konklusion

Vandplanlægningen for Limfjorden bygger på et miljømål, der forudsætter, at koncentrationen af total N i fjorden skal bringes ned på 0,494 mg N/l, og at ålegræsset i fjorden skal etableres ud til en dybde på 4,1 meter i fjorden.

Det foreliggende miljømål har sammen med de foreliggende indsatskrav og virkemidler meget alvorlige konsekvenser for hele landbrugsproduktionen i oplandet til fjorden. En produktion, der i dag er rygraden i mange lokalsamfund, og som med 20% af landets landbrugsproduktion vejer tungt i samfundsøkonomien.

De politiske beslutningstagere på Christiansborg opfordres til at genoverveje både miljømål, indsatskrav og virkemidler. Ellers bliver de ansvarlige for de yderst alvorlige erhvervs- og samfundsøkonomiske konsekvenser, som følger. Samme opfordring rettes til de folkevalgte i de 18 limfjordskommuner.

Vandplanlægningen for Limfjorden skal ændres nu - inden det er for sent. Ellers venter der en national katastrofe forude!

Redaktion:

gdr. Carsten Søborg Andersen
Birkelse, 9440 Aabybro
tlf. 20273471
carstensoeborg@live.dk

Teknisk/faglig support:

Agronom Poul Vejby-Sørensen
poul@vejby-s.dk

Agronom Kristian Østergaard
kos@dlgtele.dk

Kilde:

1) Ålegræs værktøjet i Vandplanerne, Naturstyrelsen, maj 2011, side 35 -37

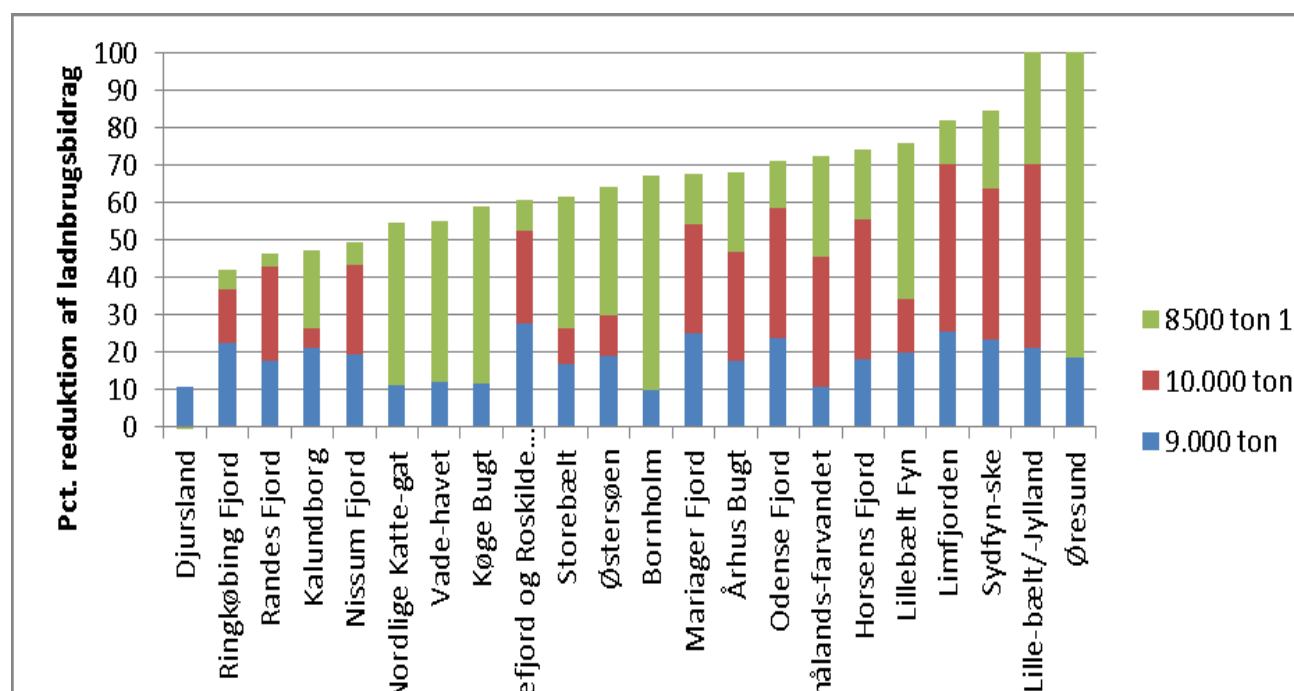
http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/82A98862-C6B7-4F6D-8411-23D93179DFA6/125398/aalegraes_Arbejdsrapport_omaalegraesvaerktoej.pdf

Fig. 1. Faktaboks (Limfjorden)

Vandplanen	N-tilførsel til fjorden	Heraf landbrugsbidrag
Gns. af årene 2005-2009	12.560 tons N	9.162 tons N = 18,3 kg N/ha
Reduktionsbehov for at opfylde de 19 000 tons I år 2027	<u>÷ 5.450 tons N</u>	
N udledning til fjorden I 2027	7.110 tons N	3,740 tons N = 7,5 kg N/ha
Reduktionsbehov for at opfylde miljømål	<u>÷ 2.000 tons N</u>	
N udledning til fjorden for at opfylde miljømålet,	5.110 tons N	1.740 tons N = 3,5 kg N/ha
Alternativet		
Limfjordsamterne/DMU (målsætning)	10.000 tons N	6.630 tons N = 12 kg N/ha

N-udledning fra hele oplandet (naturbidrag) udgør	2.629 tons N
N-udledning fra punktkilder udgør	<u>751 tons N</u>
I alt	3.370 tons N

I søjlediagrammet kan aflæses den procentuelle reduktion, der skal foretages i landbrugsbidraget for at miljømålet kan nås. Bemærk, at på mere end 25% af DK's arealer skal landbrugsbidraget reduceres med mere end 80%. Kilde: Vandplan i for høring/Videncentret for Landbrug

Efterskrift

Den nuværende strategi, der gradvist og uden erstatning ensidigt kræver N-udledningen fra landbruget reduceret, er ikke en farbar løsning – hverken videnskabeligt eller økonomisk. Grænsen for kravene til landbruget med erstatningsfri regulering, der ligger til grund herfor, er forlængst overskredet.

Hvis der politisk spekuleres i alternativt at få taget landbrugsjord ud af drift, så melder en række spørgsmålet sig:

- Hvem vil betale compensationen til den jord, der tages ud af drift?
- Hvem vil indfri gælden og dække produktionstab på landbrugsjord uden driftsindtægter?
- Er det de landmænd, der fortsætter produktionen, eller vil staten betale gildet uden at tage pengene fra landmændenes EU tilskud?
- Vil man differentiere miljøkravene og benytte sig af endnu flere erstatningsfrie reguleringer, der er nævnt i et notat fra Kammeradvokaten til Natur- og Landbrugskommissionen?

Og hvad siger de 18 Limfjordskommuner?

- Er det acceptabelt med enorme produktions- og værditab, der under alle omstændigheder bliver resultatet?
- Hvad siger man til at miste produktion og arbejdspladser, der i dag er ryggraden i mange lokalsamfund?
- Og hvad siger man til, at der tages beslutninger på et yders tvivlsomt grundlag, der er baseret på formodninger og ikke på en solid, sikker og dokumenteret sammenhæng mellem indsats, virkemidler og planens miljømål?

Eneste farbare vej til øget landbrugsproduktion, øget vækst og øget beskæftigelse i limfjordsregionen er en ny vandplan, nye miljømål, nye indsatskrav og andre virkemidler.

Det er både økonomisk og politisk selvmord at sende landbrugserhvervet ud i kulden. Og i øvrigt fortjener erhvervet det ikke!